

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Nicklas Bergman		SA inför HSU 14-16	
Handledare			
Sofia Ledberg Knöchel		Antal ord: 12395	
	Beteckning	Kurskod	
		1MK023	
SYFTE & MENING INOM SVENSK DOKTRINUTVECKLING?			
<p>I och med <i>Militärstrategisk doktrin 2012</i> och senast <i>Operativ doktrin 2014</i> har Försvarmakten gått ifrån att vara en debutant i doktrinära sammanhang till att faktiskt genomföra <u>doktrinutveckling</u>. Detta mitt under en tidsperiod som varit säkerhetspolitiskt omvälvande och där doktrinutvecklingen <i>globalt</i> har accelererat under åren som följt efter 9/11. För att få djupare förståelse och insikt för doktrinutveckling går uppsatsen in bakom doktrinens egen text för att analysera dess innebörd och syfte utifrån ett vetenskapligt angreppssätt.</p> <p>Uppsatsen syftar till att systematiskt analysera <i>Operativ doktrin 2014</i> för att få en djupare förståelse för vilken roll och utformning Försvarmaktens rådande doktrin har.</p> <p>Som redskap för detta används en teorimodell som menar att man utifrån doktrinens hörnstenar teori, kultur och auktoritet kan dra slutsatser om dess syfte som antingen styrande, utbildande eller förändrande.</p> <p>Forskningsfrågan lyder;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilken av teorins hörnstenar är mest framträdande i <i>Operativ doktrin 2014</i> och vilka följder får det för doktrinens syfte? <p>Resultatet blev att hörnstenen teori är den mest framträdande och att detta leder till att syftet med <i>Operativ doktrin 2014</i> är i huvudsak att tjäna som ett verktyg för styrning.</p> <p>Nyckelord: Operativ, militär doktrin, doktrinutveckling, Høiback, teori, kultur, auktoritet</p>			

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 BAKGRUND	3
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	7
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	8
1.5 TIDIGARE FORSKNING.....	8
1.6 MILITÄR DOKTRINUTVECKLING	11
2. TEORI OM DOKTRINUTVECKLING	14
2.1 TEORIN OM HÖRNSTENARNA (" <i>ELEMENTS</i> ")	14
2.1.1 Hörnsten teori.....	15
2.1.2 Hörnsten kultur.....	16
2.1.3 Hörnsten auktoritet.....	18
2.2 TEORIN OM DOKTRINEN SOM VERKTYG (" <i>TOOLS</i> ").....	19
2.2.1 Doktrin som verktyg för styrning	20
2.2.2 Doktrin som verktyg för utbildning.....	21
2.2.3 Doktrin som verktyg för förändring.....	21
2.3 SAMMANFATTNING AV HØIBACKS TEORI	22
3. METOD	23
3.1 VAL AV ANALYSMETOD	23
3.2 VAL AV ANALYSVERKTYG	24
3.3 GENOMFÖRANDE.....	24
4. OPERATIONALISERING	26
4.1 DIMENSIONER	26
4.1.1 Dimensioner för hörnsten teori.....	26
4.1.2 Dimensioner för hörnsten kultur.....	27
4.1.3 Dimensioner för hörnsten auktoritet.....	27
4.2 SAMMANFATTNING ANALYSMODELL	28
5. ANALYS AV OPERATIV DOKTRIN 2014	29
5.1 INLEDNING.....	29
5.1.1 Centrala begrepp i analysen.....	30
5.2 HÖRNSTENAR I OPERATIV DOKTRIN 2014	30
5.2.1 Hörnsten teori.....	30
5.2.2 Hörnsten kultur.....	33
5.2.3 Hörnsten auktoritet.....	36
5.3 SAMMANFATTNING OCH RESULTAT AV ANALYS.....	38
6. SLUTSATSER	40
7. DISKUSSION, SJÄLVKRITIK OCH FORTSATT FORSKNING	42
7.1 DISKUSSION	42
7.2 SJÄLVKRITIK	42
7.2.1 Validitet och reliabilitet.....	42
7.3 FORTSATT FORSKNING	43
8. LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	46
8.1 LITTERATUR.....	46
8.2 RAPPORTER, ARTIKLAR, ANDRA KÄLLOR	46
8.3 ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	47
8.4 INTERVJUER.....	47

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Vad är värdet av en doktrin? Meningarna har historiskt sett gått isär och gör det i viss mån fortfarande, även om det blivit något svårare hitta skepsis mot doktriner i officiella sammanhang. Meningsskiljaktigheten i den doktrinära diskursen kan kort sammanfattas genom dess ytterligheter; å ena sidan synpunkter som att doktriner uppfattas för övergripande för att ge någon väsentlig vägledning nedanför den strategiska nivån och att de bara gör en stridande enhet förutsägbar och bakbunden genom att detaljstyra dess uppträdande.¹ Å andra sidan synsättet att utan en nedskrivna doktrin ges utrymme för andra godtyckliga "doktriner" att breda ut sig² samt att doktrinen är ett allomfattande verktyg för styrning, utbildning och taktikanpassning³ och att doktrinutveckling genom detta är ett verktyg som kan ge stor effekt för en relativt liten kostnad jämfört med exempelvis materielutveckling.⁴

För att beskriva dessa ytterligheter lite djupare inleder vi med några doktrinskeptiker. Ett relativt nytt inlägg i debatten från den sidan rör en operationstyp som varit högaktuell de senaste åren nämligen "counterinsurgency" (COIN) – operationer, eller "upprorsmotverkan"⁵ på svenska. I operationer av sådan art anser doktrinkritiker att nyckeln till framgång är delegerat ansvar och decentraliserad ledning. Beslutsfattandet måste ligga hos chefer på lägre nivåer som har direkt kontakt med stridsfältet. Enligt kritiken kan doktrinen äventyra dessa kvalitéer då den politiska och kulturella komplexiteten i sådana operationer kräver officerare med absolut gehör som tar större hänsyn till och agerar efter situationen där och då än enligt doktrinens generiska prosa som en grupp skribenter komponerat, långt ifrån händelsernas centrum.⁶

---

¹ McInnes, Colin, "The British Army's New Way in Warfare: A Doctrinal Misstep?" ur *Defense & Security Analysis*, 23:2, 2007, s. 138.

² Høiback, Harald, "What is doctrine?" ur *Journal of Strategic Studies*, 34:6, 2011, s. 891.

³ Ibid, s. 888.

⁴ Tritten, James J., "Implications for Multinational Naval Doctrine", ur Tangredi, Sam J. (red) *Globalization and maritime power*, (U.S. Government Printing Office, 2002), s. 4.

⁵ "De politiska, ekonomiska, civila, psykologiska, sociala, juridiska och militära åtgärder som genom en sammantagen politisk strategi vidtas för att bekämpa uppror". Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2012*, (Stockholm: Försvarsmakten, 2011), s. 28.

⁶ Høiback, 2011, s. 880.

Det senare och mer positiva synsättet på militära doktriner kan illustreras med följande metafor utifrån lagidrotten fotboll, som beskriver två förhållningssätt till hur man får ut bästa möjliga prestation av ett lag.

Det ena sättet är att utgå ifrån att de individuellt bästa spelarna på varje position köps in till laget och placeras ut på planen utifrån deras talanger och kompetenser. Under matchen utnyttjar spelarna sina färdigheter efter bästa förmåga för att ta tillvara på de möjligheter som uppstår, stöttade av spontana hejarop och sporadiska direktiv från lagledaren vid sidan av planen.

Det andra förhållningssättet är att inledningsvis utveckla ett spelsystem och tillvägagångssätt att föra spelet. Spelarna väljs därefter ut och tränas utifrån den roll som de skall fylla i spelsystemet och laget spelar samtliga matcher i tvingande enlighet med detta förutbestämda system.

Det senare är det doktrinära förhållningssättet, vars syfte är att göra helheten ("lagmaskinen") större än summan av dess komponenter (spelarna). Genom att tillföra doktrinär harmonisering till beslutsfattande och agerande på fotbollsplanen ges synergieffekter som gör att det bästa laget inte nödvändigtvis behöver innehålla de individuellt bästa spelarna. En "konceptuell kompass" ger också laget förutsättningar att hantera mer kaos och förvirring.⁷

I denna optimistiska solskensmetafor av doktrinens möjligheter stöter vi samtidigt på det som beskrivs som det *doktrinära dilemmat*. Det är i meningen "*laget spelar samtliga matcher i tvingande enlighet med detta förutbestämda system*" som dilemmat framstår. Få, om ens några, doktriner diskuterar hur enhetlighet skall balanseras med innovation. Doktrinen syftar till att tydliggöra ett enhetligt synsätt på tillämpningen av militära resurser, där åtgärder och beslut skall förstås utifrån en gemensam referensram. Men genom att främja en gemensam förståelse, löper doktrinen samtidigt risken att stöpa hela generationer av officerare i en form av renlärighet. Något som riskerar att begränsa förmågan att "tänka utanför boxen".⁸

*"If our troops act like robots or mindless imitators, their performance would be judged outstanding at a military tattoo, but they can be pretty easy to outsmart."*⁹

---

⁷ Høiback, Harald, Understanding military doctrine (Abingdon: Routledge, 2013), s. 9-10.

⁸ McInnes, 2007, s. 133.

⁹ Høiback, 2011, s. 890.

Oaktat det doktrinära dilemmat kommer denna uppsats att fokusera på den senare, mer optimistiska synen på en militär doktrin och dess betydelse för att göra en försvarsmakt farligare för fienden. I och med *Militärstrategisk doktrin 2012* och *Operativ doktrin 2014* har Försvarsmakten gått ifrån att vara en debutant i doktrinära sammanhang till att faktiskt genomföra doktrinutveckling genom att revidera dess doktrinserie. Detta har dessutom skett mitt under en tidsperiod där doktrinutveckling *globalt* har accelererat under åren som följt efter 9/11¹⁰ och man talar om "en fjärde generation av doktriner". Denna generation har en målgrupp även utanför försvarsmaktens anställda personal, närmare bestämt hos nationens politiker samt den röstande och skattebetalande befolkningen.¹¹

Det är i denna doktrinärt omvälvande kontext som jag bedömer att mitt valda uppsatsämne - doktrinutveckling – har förutsättningar att uppfattas såväl relevant som intressant.

1.2 Problemformulering

Vad är syftet med en doktrin? Försvarsmakten har nyligen givit ut *Operativ doktrin 2014* där man beskriver dess syfte på följande sätt:

*"Operativ doktrin är ett **inriktande**¹² dokument som syftar till att på ett övergripande sätt **styra** och sätta mål för operativ och taktisk verksamhet. Operativ doktrin förklarar och förmedlar ett gemensamt förhållningssätt för planering, genomförande och uppföljning av operationer med kraftsamling till operativ och taktisk nivå."¹³*

(fet och kursiv stil genom författaren)

En huvudsakligen inriktande doktrin är således vad man eftersträvar enligt denna utsaga.

Tittar man tillbaka på den första doktrinserien återfinns istället andra syften, såsom *förklarande* och *vägledande*. I *Militärstrategisk doktrin - syfte* beskrivs följande:

---

¹⁰ Høiback, 2013, förord.

¹¹ Høiback, 2011, s. 895.

¹² Hädanefter likställer jag doktrinens begrepp **inriktande** med **styrande**, som kommer att användas i uppsatsens teori. Grund för detta anser jag finnas i och med meningen ovan.

¹³ Försvarsmakten, *Operativ doktrin 2014* (Stockholm: Försvarsmakten, 2014), s. 5.

*"Militärstrategisk doktrin... syftar till att **förklara** och **förmedla** ett gemensamt förhållningssätt ... skall ge **förståelse** och **vägledning** för såväl insats och övningsverksamhet..."¹⁴*

Samma sak framgår av *Försvarsmaktens utvecklingsplan (FMUP)* så sent som i 2010 års utgåva;

*"Doktrinen är till sin utformning **vägledande** och **beskriver principer** för utnyttjandet av militära maktmedel samt genomförande av militära operationer på samtliga ledningsnivåer och innehåller den **helhetsbeskrivning** som är nödvändig för att skapa sammanhang i utbildning, övning, utveckling och nyttjande av stridskrafterna".¹⁵*

Det senare är särskilt intressant då giltigheten för FMUP 2010 är mellan 2010-2019. När den skrevs fanns alltså inga ambitioner för ett förändrat syfte med kommande doktriner.

Vad jag vill belysa med ovanstående citat om dessa doktriners olika syften är att vi här kan utläsa en förändring där Försvarsmakten anser sig gå ifrån en **förklarande** och **vägledande** till en huvudsakligen **inriktande** doktrin, detta åtminstone enligt egen utsaga i doktrinens förord. Detta har skett under en i doktrinhistoriska sammanhang mycket kort men - som nämnts tidigare - händelserik tid. Inom en tioårsperiod har ett par markanta säkerhetspolitiska omdaningar¹⁶ ägt rum och man kan givetvis ställa sig frågan om dessa omdaningar är den direkta anledningen till att Försvarsmakten förändrat sin doktrin? En säkerhetspolitisk förändring borde givetvis rendera i en omskriven militär doktrin, men att det även skulle innebära en förändring av doktrinens syfte är inte alls lika självklart.

---

¹⁴ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2002* (Stockholm: Försvarsmakten, 2002), s. 10.

¹⁵ Försvarsmakten, *Försvarsmaktens utvecklingsplan 2010 Å1*, (Stockholm: HKV, 2009), 2009-05-05, beteckning 23 320:52669, s.133.

¹⁶ Jämförandes Regeringens proposition 2004/05:5, Vårt framtida försvar: "Den säkerhetspolitiska situationen i vårt närområde är i fortsatt positiv och dynamisk omvandling, som kännetecknas av ökande integration. Genom att stärka vår förmåga att delta i internationellt arbete och krishanteringsinsatser stärks internationell fred och säkerhet för Sverige, EU och vår omvärld", med Regeringens proposition 2008/09:140, Ett användbart försvar: "Kriser eller incidenter som även inbegriper militära maktmedel kan dock inte uteslutas i vår region och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas. För att hantera dessa utmaningar måste det finnas en aktuell krisfallsplanering, särskilt för strategiskt viktiga områden och samhällsfunktioner... Hela Sverige skall försvaras."

Den syftesförskjutning som beskrivs ovan är påtaglig, och för att få djupare förståelse och insikt för doktrinutveckling ska vi gå in bakom doktrinen egen text. Frågan är om utsagan om doktrinen syfte tål en närmare granskning utifrån ett vetenskapligt perspektiv? Vad blir svaret om man applicerar ett teoretiskt förhållningssätt på *Operativ doktrin 2014*?

1.3 Syfte och frågeställning

Uppsatsen syftar till att systematiskt analysera *Operativ doktrin 2014* för att få en djupare förståelse för vilken roll och utformning Försvarmaktens rådande doktrin har.

Som verktyg för detta används en teori om att doktriner formuleras utifrån tre *hörnstenar*; **teori**, **kultur** och **auktoritet** (se definition av dessa begrepp i kapitel 2). Samtliga tre hörnstenar måste enligt denna teori alltid återfinnas i en doktrin för att göra den komplett, men de kan viktas olika. Genom att lägga tyngdpunkt på någon av hörnstenarna kan doktrinen formas till att bli huvudsakligen **styrande**, **utbildande** eller **förändrande** i sin karaktär.¹⁷

Forskningsfrågan lyder;

- Vilken av teorins hörnstenar är mest framträdande i *Operativ doktrin 2014* och vilka följder får det för doktrinen syfte?

Frågan innebär att uppgiften blir tudelad. Först skall hörnstenarna återfinnas i doktrinen och värderas inbördes för att sedan genom slutledning svara på frågan om doktrinen syfte.

Ovanstående är uppsatsens forskningsfråga, men även andra frågor kan komma att besvaras genom uppsatsen. En underordnad bonuseffekt med att använda den valda teorin i uppsatsen är att lämna ett bidrag till en eventuell framtida process för doktrinutveckling. Min uppfattning är att Høibacks teorier om doktrinutveckling är nyskapande och relevanta i detta sammanhang då de är heltäckande avseende en doktrins syften. Teorierna kan vara verktyg för att på ett vetenskapligt sätt spåra

---

¹⁷ Høiback, 2013, s. 156.

syftesförändringar enligt den ovan beskrivna. Samtidigt också ett användbart verktyg för Försvarsmakten att systematisera framtagandet av kommande militära doktriner.

1.4 Avgränsningar

Valet att enbart ha *Operativ doktrin 2014* som empiriskt analysmaterial motiveras dels av att den föregående doktrinutgåvan inte är av samma intresse då den numera är upphävd. För uppsatsens frågeställning räcker utlåtandet i *Militärstrategisk doktrin 2002* inledande kapitel och förord som utgångspunkt.

Det nyhetsvärde som åberopas ovan är även en av anledningarna till att *Militärstrategisk doktrin 2012* faller utanför analysens ramar. Ett ytterligare skäl är också att *Operativ doktrin 2014* ligger närmare den operativa nivån där jag uppfattar att diskussionen om doktrинens syfte och mening är som mest aktiv.

Slutligen bör det beaktas att Høibacks studie är inom stats- och humanvetenskap (militärhistoria och filosofi), där särskilt humanvetenskapens fokus inte alltid ligger på tydliga *orsakssamband* (kausalitet) utan snarare på *förståelse av fenomen*. Uppsatsen har därför en tolkande ansats snarare än förklarande av direkta samband.

1.5 Tidigare forskning

Det finns andra teorier som angränsar till denna uppsats och ämnet doktrinutveckling. James J Tritten har analyserat doktrinen som fenomen och sammanställt ett antal faktorer som påverkar en doktrin; policy, tillgängliga resurser, strategiska och operativa koncept, existerande doktriner och underliggande reglementen, hot, historiska lärdomar, den strategiska kulturen, teknologi, geografi och demografi samt riksdag och regering.¹⁸

---

¹⁸ Tritten, s. 7.

Figure 14–2. What Affects Doctrine

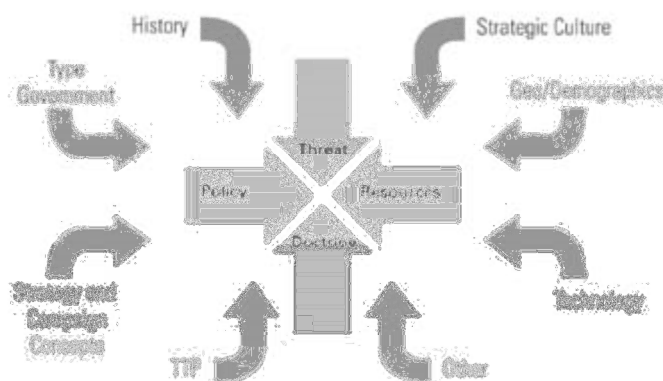

Fig. 1 Tritten; vad påverkar en doktrin?¹⁹

Trittens beskrivning av faktorerna är definitivt allomfattande, utifrån mitt syfte dessvärre alltför allomfattande. Anledningen till mitt val av (Høibacks) modell är att jag anser att den i större utsträckning fokuserar på kärnan i en doktrin sett ur ett "inifrån-och-ut perspektiv" och ger en tydligare avgränsning. Trittens beskrivning är dock en lämplig öppning för fortsatt forskning på min valda empiri (*Operativ doktrin 2014*) med en annan problemformulering, vilket jag återkommer till under *fortsatt forskning*.

En teori om doktrinens utvecklingscykel beskrivs av Geoffrey Till i boken "*Sea Power – A Guide for the Twenty-First Century*" och har på ett förtjänstfullt sätt förädlats av Fredrik Peedu i hans kandidatuppsats "*En teori om den iterativa förändringsprocessen av marina doktriner*".²⁰ Denna teori handlar om *processen* doktrinutveckling, förvisso ett möjligt komplement till denna uppsats, men ändå något som ligger utanför dess syfte. Även denna teori finns det dock anledning att återkomma till under "fortsatt forskning".

Utöver dessa två teorier, som båda berör doktrinutveckling utifrån olika angreppspunkter, finns ett antal uppsatser som efterfrågar en tydligare och mer strukturerad utvecklingsprocess för svenska doktriner. Här följer några exempel på infallsvinklar och frågeställningar som samtliga motiverar såväl denna uppsats som fortsatt forskning om doktrinutveckling.

¹⁹ Tritten, s. 7.

²⁰ Peedu, Fredrik, *En teori om den iterativa förändringsprocessen av marina doktriner* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2010).

Jan-Olov Nordin beskriver bristen på implementation av doktriner: "Med orsakerna klarlagda kan man därigenom diskutera hur organisationen kan förbättra processen och arbetsmetoderna och med det om och hur Flygvapnet kan nå en fullständig implementering av doktrinen."²¹

Glenn Hartikainen är ifrågasättande till FM utveckling av såväl doktriner som närliggande publikationer; "Har Försvarsmakten råd att inte utveckla koncept, doktrin och en doktrinkultur? Kan det vara så att det inte finns en doktrinkultur i Försvarsmakten? Ett område som ej berörts i uppsatsen är hur taktiska doktrinerna skall utvecklas och hur dessa hänger ihop med reglementen, handböcker och instruktioner."²²

Sebastian Antonér efterlyser en teori för doktrinutveckling; "I skrivande stund pågår det till exempel arbeten med TPM samt en operativ doktrin. Att med hjälp av existerande forskning studera och utveckla, eller förbättra teorier som behandlar doktrinutvecklingsprocesser torde vara önskvärt."²³

Håkan Leijonquist framförde i sin kandidatuppsats från 2012 en önskad fortsatt forskning avseende dotrinutveckling; "Hur kommer det sig att budskapet i doktrinerna ser ut som det gör? Är det influenser från militärteorin och den akademiska världen eller är det ett arv från det kalla kriget och dess förutsättningar?"²⁴

Samtliga fyra ovanstående uppsatser har ställt önskemål och frågor som kan uppfyllas och besvaras delvis med hjälp av denna uppsats i sig eller genom den valda teori om doktrinutveckling som används.

---

²¹ Nordin, Jan-Olov, *Doktrin för luftoperationer – ett dokument i takt med tiden eller ännu en hyllvärmare?* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2009), s. 27.

²² Hartikainen, Glenn, *FRÅN PROJEKT TILL PROCESS? Försvarsmaktens doktrinutveckling i går, i dag, i morgon* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2008), s. 47.

²³ Antonér, Sebastian, *Så blir ett reglemente till – En studie om arbetsprocessen kring Taktikreglemente för marinstridskrafterna* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2011), s. 38.

²⁴ Leijonquist, Håkan, *Beskriver Försvarsmakten flygstridskrafterna utifrån ett revolutionärt eller evolutionärt synsätt?* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2012), s. 43.

1.6 Militär doktrinutveckling

Innan vi tar oss an uppgiften måste en utveckling göras för att öka förståelsen om bakgrunden till uppsatsens problemområde. Inledningsvis kommer en kort tillbakablick på svensk doktrinutveckling att beskrivas. Den kommer att övergå i en reflektion kring definitionen på en doktrin för att avslutas med ett antal exempel på vad som kan påverka vad en nation, mindre eller större, öst- eller västinfluerad, alliansfri eller ej, använder sin doktrin till.

För svenskt vidkommande har FM sedan 2002 haft en formellt nedtecknad och publicerad doktrin. Den första doktrinserien bestod av *Militärstrategisk doktrin (2002)*, *Doktrin för gemensamma operationer* samt *Doktrin för mark-, sjö- och luftoperationer*. Dessutom räknades *Militärteorins grunder* och ett antal s.k. grundsynsdokument för bland annat logistik och ledning in i serien.

2012 utgavs en uppdaterad ***militärstrategisk doktrin*** och en kompletterande operativ doktrin har så sent som innevarande år sett läslampornas ljus och ersatt doktrinerna för mark-, sjö-, luft- och gemensamma operationer. ***Operativ doktrin 2014*** är avsedd att vara den hierarkiskt lägsta doktrin som FM producerar. Den skall kompletteras med ett antal doktrinbilagor, bland annat avseende ledning av operationer. Doktrinserien ser vid en första anblick något nedbantad ut i dess nya tappning, men i den därpå underliggande hierarkin ges utrymme för taktikreglementen, förbandsreglementen, taktiska anvisningar och liknande publikationer att produceras i enlighet med respektive försvarsgrens eget bedömande.²⁵

En militär doktrin kan se ut på ett flertal olika sätt och ha olika syften. Den svenska definitionen av doktrin lyder:

*”En på kunskaper och erfarenheter grundad och dokumenterad **vilja** hur Försvarsmakten **inriktar uppbyggnad och bruk av det militära maktmedlet**. Den är normativ men kräver i varje situation tillämpning med förnuft och eftertanke”.*²⁶

US Armed Forces definierar begreppet på följande sätt:

---

²⁵ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2012* (Stockholm: Försvarsmakten, 2011), s. 5.

²⁶ Ibid, s. 11.

*“fundamental principles by which the military forces or elements thereof **guide their actions in support of national objectives**. It is authoritative but requires judgment in application.”²⁷*

Inte särskilt motsägelsefullt vilket kan ses som en aning överraskande då det kanske borde skilja en del mellan en doktrin från en försvarsmakt av USA's dignitet och den svenska. Betydelsen för hur doktrinen definieras ska dock inte övervärderas utan givetvis bör fokus snarare ligga på innehållet i själva doktrinen och dess karaktär. I jämförelse av doktriner mellan stormakter och mindre stater kan just karaktären vara en indikation på skillnad. Om båda staterna skriver sin doktrin efter det sätt som de avser föra kriget kommer den mindre staten sannolikt att till stor del beskriva det sätt den avser ansluta sig till och samverka med en allierad stormakt eller allians. Stormakten kommer däremot att skriva sin doktrin utifrån hur den tar sig an dess största antagonist, dvs en annan stormakt.²⁸

Fallet med den mindre staten är givetvis högintressant ur ett svenskt perspektiv, trots att, eller kanske tack vare, vårt än så länge formella NATO-utanförskap. Här kan nämligen skillnader på doktrinär frihet skönjas mellan oss och vårt grannland Norge. Det är berättigat att misstänka att Norge, som ansluten till försvarsalliansen NATO, i högre grad är ”bakbunden” och har ett mer begränsat manöverutrymme att utveckla sin egen doktrin på grund av beroendet av NATO och dess allierade medlemsländer.²⁹ Samma källa menar å andra sidan att en NATO-ansluten mindre nation som Norge inte nödvändigtvis har något större behov av att utveckla sin doktrin utifrån operativa erfarenheter. Detta eftersom att deltagandet i storskaliga multilaterala operationer ofta är delvis eller till och med huvudsakligen en politisk gest av symbolisk karaktär. Ett deltagande med militära styrkor signalerar politiskt stöd för en internationell organisation (NATO) eller för en gemensam sak, men det styrkebidrag som den mindre staten kommer med är oftast av begränsad betydelse för utgången i konflikten. Detta medför att även de operativa erfarenheter som dras av den mindre staten är av

---

²⁷ Director of the Joint Staff, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, *Joint Publication 1-02* (Washington, DC: Government Printing Office, April 2010), s. 147.

²⁸ Tritten, s. 6.

²⁹ Bjerga, Kjell Inge & Laugen Haaland, Torunn, “Development of Military Doctrine: The Particular Case of Small States”, ur *Journal of Strategic Studies*, 33:4, 2010, s. 506.

begränsat värde varpå doktrinutvecklingen kan fortgå oberoende av egna operativa erfarenheter.³⁰

En annan distinktion i den doktrinära diskursen kan spåras i en väst-östlig divergens, genom doktriner från tidigare Sovjetunionen och nu i ryska doktriner samt i länder som influerats av rysk militärteori. I dessa beskrivs vem som skall bestridas i kriget, den väpnade konfliktens karaktär och mål, vilken typ av stridskraft och dess organisation som kriget kräver, vilka resurser som kriget och dess förberedelser kräver samt strategiska metoder för krigföring.³¹

---

³⁰ Bjerga & Laugen Haaland, s. 506-507.

³¹ Tritten, s. 2.

2. Teori om doktrinutveckling

Harald Høibacks³² doktorsavhandling omfattar kunskapsteoretisk motivering till militär doktrin och det är i denna avhandling som uppsatsens teori beskrivs.³³ Som detta kapitel kommer att visa innehåller hans teori de ”system av lärosatser eller antaganden inom ett ämnesområde som behövs för att beskriva, förklara och förutsäga ämnets olika fenomen” och som bildar en teori i form av förståelseramar för ämnet doktrinutveckling. Ett ämne som är av karaktären tolkande, litterärt och filosofiskt, där förekomsten av begrepp och teorier av detta slag är mycket vanlig.³⁴

Ett centralt begrepp som i denna uppsats kan te sig lätt förvillande är *teori* som förekommer i två varianter. Det används dels i samband med själva uppsatsens (Høibacks) teori och dels som en av hörnstenarna inom teorin. Genomgående är avsikten att förtydliga vilket av dessa som avses genom att vid behov skriva ”Høibacks teori” respektive ”Hörnsten teori”.

2.1 Teorin om hörnstenarna (”Elements”)

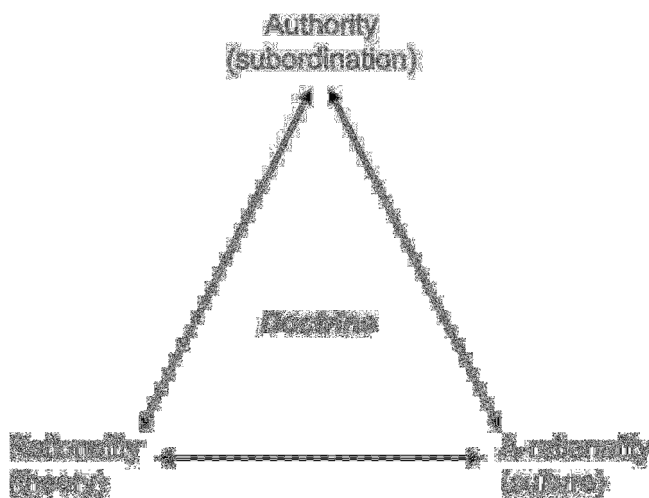

Fig 2: Doktrinens hörnstenar³⁵

Høiback menar i sin teori att en doktrin måste bygga på tre hörnstenar (*elements*); **auktoritet** (vad vi måste genomföra), **teori** (vad och hur vi borde göra) och **kultur**

³² Överstelöjtnant och lektor vid norska Försvarshögskolan i Oslo. Han har en magisterexamen i historia från universitetet i Glasgow och en doktorsexamen i filosofi vid universitetet i Oslo. Norska FHS hemsida, <http://hogskolene.forsvaret.no/forsvarets-hogskole/Sider/fhsmediegruppe.aspx>, hämtat 2014-05-08.

³³ Høiback, 2011, s. 899.

³⁴ Rienecker, Lotte & Jørgensen, Peter Stray, *Att skriva en bra uppsats*, 2. uppl (Malmö, Liber AB, 2008), s. 279.

³⁵ Høiback, 2011, s. 884.

(vilka vi är).³⁶ Om inte dessa tre beståndsdelar återfinns så är det inte en doktrin utan något annat, till exempel ett reglemente eller en SOP (Standard Operating Procedure).³⁷ Men även om doktrinen måste innehålla alla delar så behöver inte tyngdpunkten läggas på samma hörn i en doktrin som en annan. Tyngdpunkten kan förskjutas till något av hörnen beroende på författarens behov och syften.³⁸

2.1.1 Hörnsten teori

Doktrinen behöver någon form av teori att stå på. Teori är i detta fall något som beskriver vad som leder till framgång. För att återgå till den i inledningen nämnda fotbollsmetaforen så skulle teorin motsvara spelsystemet; offensivt eller defensivt? Rak backlinje eller med djup? Hur många mittfältare kontra anfallare?

Vad framgång är i militära sammanhang leder oss in i definitionen på militärteori; frågor som "hur vinner man krig?" och "hur undviker man krig?" anser Høiback höra till militärteorins grundfrågor. Detta, särskilt den senare frågan, har diskuterats avseende dess hemmahörande i militärteoretisk definition³⁹ men för denna uppsats del är dock begreppet *framgång* tillräckligt högupplöst. Definition av *framgång* skall stå respektive doktrinförfattare fritt att definiera utifrån sina egna mål och syften.

Hörnsten Teori skall logiskt medföra en förklaring av generell karaktär, som utöver att tala om att just detta alternativ är vägvinnande också motiverar varför. Den skall alltså förklara för läsaren – som i sin tur kan komma att beordra (och behöva motivera) underställs i en viss riktning - varför just denna riktning leder till ett visst resultat. Detta innebär att en viktig funktion i en doktrin är att argumentera och motivera för läsaren varför den aktuella doktrinen är överlägsen dess alternativ. Doktrinen skall vara "*the best available thought that can be defended by reason*"⁴⁰. Men vilket motiv ("reason") syftas då på i detta sammanhang? Svaret beror givetvis på doktrinens målgrupp och dess förförståelse, religion, vetenskaplig grund samt i vilken kontext målgruppen skall relatera till detta. Något som den som tar fram doktrinen måste ha klart för sig.⁴¹

---

³⁶ Høiback, 2013, s. 57.

³⁷ Mailkonversation med Høiback, 2014-05-08. Konversationen är sparad genom författarens försorg.

³⁸ Høiback, 2013, s. 10.

³⁹ Widén, Jerker & Ångström, Jan, *Militärteorins grunder* (Stockholm: Försvarsmakten, 2004), s. 8 samt Hoiback, 2013, s. 3.

⁴⁰ Høiback, 2011, s. 885.

⁴¹ Ibid, s. 884-885.

Den största egentliga avvikelser från det traditionella teoribegreppet gör Høiback genom att utvidga dess bredd i form av två synsätt: "*Doctrinal foundationalism*" och "*Doctrinal coherentism*". Båda begreppen syftar till hur man kan se på militärteori⁴²; "*foundationalism*" som grundläggande och ofrånkomligt bevisande å ena sidan, samt "*coherentism*" som sökande efter sammanhang och övertygande bevisföring, det vill säga en mjukare hållning till vetenskaplig teori.

Antoine-Henri Jomini beskrivs som den främste företrädaren för synsättet "*Doctrinal foundationalism*" som alltså utgår ifrån en strikt vetenskaplig syn på militärteori.⁴³

Det alternativa synsättet "*Doctrinal coherentism*" beskrivs som ett mellanting mellan "*foundationalism*" och ett totalt avståndstagande från teoretiska sanningar ("*doctrinal scepticism*"). "*Coherentism*" innebär att även om vi ger upp försöken att hitta otvetydiga sanningar i militärteorin betyder det inte att vi måste falla tillbaka på enbart subjektiv magkänsla eller nyckfulla fördomar. Vi vill fortfarande rättfärdiga våra handlingar med någon form av motiv, även om inte bevisen är hundra procentiga.⁴⁴ Som "*doctrinal coherentist*" står man med en fot i vetenskapen och den andra i verkligheten.⁴⁵ Om Jomini utpekas som stiftaren av "*Doctrinal foundationalism*" så kan Clausewitz anses vara motsvarigheten för "*Doctrinal Coherentism*". Båda såg värdet och det oundvikliga i pappersarbete som en del av militär ledning (vad vi idag kallar militär doktrin). Skillnaden låg i att Jomini ansåg att doktrinen skulle skrivas på en hög vetenskaplig nivå av kloka teoretiker (som han själv) medan Clausewitz såg det doktrinära mervärdet på en mer praktisk nivå.⁴⁶

2.1.2 Hörnsten kultur

Kultur är en hörnsten som till skillnad från teori är svårare att få ett helhetsgrepp om. Kultur i fotbollsmetaforen handlar om spelarna i laget; vilka är de? Vad motiverar just dessa spelare och driver dom till och på fotbollsplanen? Föredrar de en ärlig förlust före en orättvis seger?⁴⁷ Høiback menar i denna kontext att kultur är allt i samhället som är *socialt* snarare än *biologiskt* överförbart. Han beskriver också kultur som "*a-rational*"

---

⁴² "*The view on written doctrine's utility is, to a certain extent, co-variant with the view on military theory*", Høiback, 2013, s. 101.

⁴³ Ibid, s. 67.

⁴⁴ Ibid, s. 90.

⁴⁵ Ibid, s. 97.

⁴⁶ Ibid, s. 101.

⁴⁷ Ibid, s. 10.

vilket skall förstås som en alternativ föreställning om rationalitet utifrån känsla och smak snarare än användbarhet och abstraktion. Han exemplifierar detta med att de skäl som en person anger för att denne tycker om en viss musik eller en viss maträtt skiljer sig karaktärsmässigt åt från de skäl som samma person anför om varför en sten sjunker i vatten. De senare skälen är rationella och de första "*a-rational*", men därmed inte nödvändigtvis irrationella.⁴⁸

Vidare beskriver Høiback att kultur är ett sådant starkt fenomen, som formas mer av erfarenhet än av textmassan i en bok, att det inte räcker med att skriva en ny doktrin för att förändra en armés sätt att föra krig. Den stridande enhetens beteende kommer ytterst att styras mer av kultur och erfarenheter än av vad som står i dess doktrin.⁴⁹ För den som författar en doktrin gäller det att förhålla sig till hur djupt rotad den kulturella aspekten är hos målgruppen. Høiback menar att om kulturen ska ha någon signifikant påverkan på en doktrin måste två förutsättningar vara uppfyllda. För det första måste kulturen bära på en slags *vardaglig makt*, "*casual power*", på så sätt att den får människor att agera och saker att hända. Om kulturen inte har någon avgörande betydelse för målgruppen så är den enbart kosmetika. Som exempel; om inte nationens suveränitet har någon betydelse för doktrinen så kommer inte utläggningar om försvaret av densamma att ha någon motiverande funktion i doktrinen. Den raka motsatsen kan krasst sammanfattas; "*In Bosnia or Belfast, culture is not just what you put on the cassette player; it is what you kill for*".⁵⁰

För det andra måste kulturen i någon mån vara *manipulativ*. Den som författar doktrinen skall kontrollera kulturen och ha en uppfattning om hur den påverkar målgruppen. Om kulturen däremot styr författaren går effekten förlorad.⁵¹ Han beskriver också begreppet "*stark kultur*" som förekomsten av gemensamma värderingar, föreställningar och normer i en organisation, något som i militära sammanhang kan benämnas som "*ethos*"⁵². Tanken är att en organisation med stark kultur och "*ethos*" är starkare än en med svagare dito.⁵³

---

⁴⁸ Høiback, 2011, s. 885.

⁴⁹ Ibid, s. 885-886.

⁵⁰ Eagleton, Terry, *The idea of culture*, (Oxford, Blackwell publishing, 2000), s. 38.

⁵¹ Høiback, 2011, s. 886.

⁵² Nationalencyklopedin; "anda, moral, policy". <http://www.ne.se/engelsk-ordbok/ethos/504041>, hämtad 2014-05-14.

⁵³ Høiback, 2013, s. 22-23.

Sammanfattningsvis tar förändring av kultur lång tid och genomförs inte med enbart order och instruktioner i en doktrin. Doktrin kan däremot vara en av faktorerna som bidrar till att de facto förändra vår kultur. Ju starkare kulturen är desto mer kan den påverka målgruppen. Men det innebär också att den är svårare att förändra.

2.1.3 Hörnsten auktoritet

Utöver slagkraften utifrån de tyngsta argumenten som beskrivits tidigare måste också en doktrin innehålla någon form av auktoritär styrning. För att en sista gång återspegla fotbollsmetaforen så talar *auktoritet* om för spelarna "vad som gäller": Vem bestämmer på och utanför planen? Lagledarens roll kontra lagkaptenen? I vilken utsträckning finns utrymmet för en spelare att under pågående match frångå spelsystemet och ta egna initiativ om denne ser det som ett bättre handlingsalternativ?

Krigets natur är av ett sådant slag att skäligen grunder för beslut inte alltid är entydiga, och den tillhörande militära operationen är en till naturen kollektiv verksamhet. Därför är det ibland nödvändigt att auktoritärt bestämma vilken väg att gå och vilket handlingsalternativ som bäst passar ändamålet. Ett sådant alternativ kan omfatta auktoritet genom att beskriva vilken typ av ledning (t.ex. centraliserad eller decentraliserad) man önskar att använda samt *i vilken utsträckning det finns utrymme för avsteg* från detta på lägre nivåer i organisationen.⁵⁴ Auktoritet handlar alltså både om att doktrinen i sig själv skall vara styrande samt att den skall tala om på vilket sätt auktoritet skall användas för doktrinens läsare.

Høiback belyser också skillnaden mellan doktrin och militärteori avseende styrning. Dessa två ligger nära varandra med bådars inneboende kunskapsorientering kring krigets natur men har också tydliga distinktioner; han refererar till militärteorier som personlig och doktrinen som institutionaliserad kunskap. Militärteori kan inspirera en läsare att implementera tänkarens idéer men läsaren har samtidigt friheten att förkasta desamma. Doktrin är militärteori applicerad i en specifik kontext. Høiback citerar här den brittiske militärteortikern Geoffrey Till: "Teorier handlar om kokkonst och doktrinen beskriver dagens meny. Båda är väsentliga och har gemensamma drag men är trots det olika."⁵⁵

---

⁵⁴ Høiback, 2011, s. 887.

⁵⁵ Ibid.

Høibacks beskrivning av auktoritet handlar också om ordningen i en demokrati avseende ledning av militära operationer. Det vill säga att politiker styr över försvarsmakten och inte tvärt om. En officer har rätten att göra sig hörd i enlighet med landets och organisationens strategiska kultur, men när väl ett beslut är fattat så är det bara att ställa in sig i ledet eller sin plats till förfogande. Som en naturlig följd har politikerna också rätt att använda doktriner på ett avvikande sätt från 'the best available thoughts' ur försvarsmaktens perspektiv. Politik kan föra krigföring i en annan riktning än experter eller kulturen skulle ha fört den. Och omvänt kan kriget föra politiken i riktningar som är svåra att förespå.⁵⁶

2.2 Teorin om doktrinen som verktyg ("Tools")

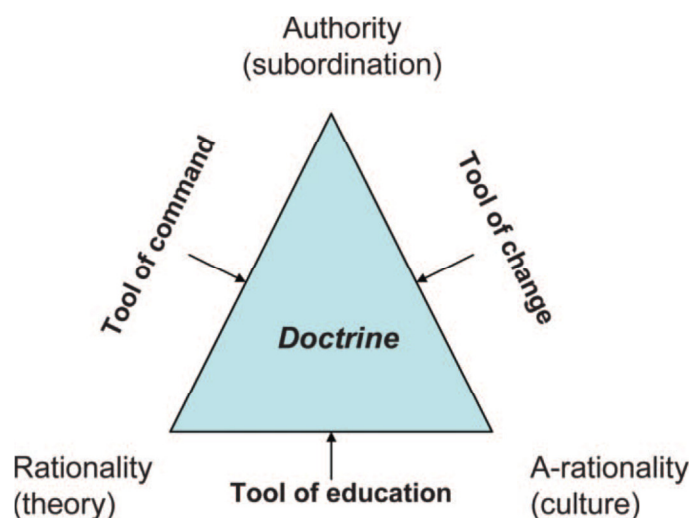

Fig 3; Hörnstenar och verktyg⁵⁷

I denna del av Høibacks teori beskrivs sambandet mellan "hörnstenar" (*elements*) i form av auktoritet, kultur och teori och "verktyg" (*tools*) i form av **styrning, utbildning** och **förändring**. Beroende på vilken hörnsten som doktrinen författare väljer att lägga tyngdpunkten vid kan tre idealtyper av doktrin erhållas. En doktrin som ett verktyg för styrning, utbildning eller förändring. Som ett verktyg för styrning talar doktrinen om för oss vad vi skall göra. Doktrinen som verktyg för förändring talar om vad vi skall vara.

⁵⁶ Høiback, 2011, s. 887

⁵⁷ Ibid, s. 888.

Slutligen talar doktrinen som ett verktyg för utbildning om, och förklarar för oss, varför vi gör som vi gör och är dom vi är för tillfället.⁵⁸

Høiback exemplifierar dessa verktyg utifrån bland annat ett geostrategiskt perspektiv; ett land som till exempel Tyskland, med en relativt homogen geostrategi, har tenderat att använda doktrinen mer som ett verktyg för **styrning** än något annat. Jämfört med länder som Storbritannien och USA som med dess omväxlande strategiska miljöer i större utsträckning har använt sina doktriner i **utbildande** syften. Vidare har doktriner med **förändring** i fokus ofta skrivits i efterdyningarna av chockerande nederlag eller häpnadsväckande segrar.⁵⁹

I figuren står hörnstenarna (givetvis) vid triangelns hörn och verktygen vid triangelns sidor. Det innebär att om jag lägger vikt vid en hörnsten, t ex "authority" så påverkas båda sidor om det hörnet, dvs både "tool of command" samt "tool of change".

Detta resonemang skulle då leda till att:

Hörnsten "**teori**" kopplas till verktyg "**lärande**" och "**styrning**"

Hörnsten "**kultur**" kopplas till verktyg "**förändring**" och "**lärande**"

Hörnsten "**auktoritet**" kopplas till verktyg "**styrning**" och "**förändring**"

Resonemanget är något som inte konkluderas lika entydigt på något specifikt ställe i boken men har vidimerats av författaren på en direkt fråga.⁶⁰

2.2.1 Doktrin som verktyg för styrning

En allmän uppfattning är att doktrinen kärna och grundläggande funktion är just **styrning**, även om den också kan ha andra syften. Som ett verktyg för styrning ska doktrinen öka sammanhållningen och underlätta samordning samtidigt som den ska reducera behovet av detaljstyrning. Den ska alltså reducera effekterna av Clausewitz's *friktion*.⁶¹ Om alla individer i en enhet instinktivt tolkar en situation på liknande sätt, och litar på att alla andra också gör det, kan enheten agera snabbare utan tidsödande

---

⁵⁸ Høiback, 2013, s. 157.

⁵⁹ Høiback, 2011, s. 888.

⁶⁰ Mailkonversation med Høiback, 2014-05-08.

⁶¹ Försvarsmakten, 2011, s. 80.

samordning och överläggning. Här återkommer av naturliga skäl begreppet *doktrins dilemma* som nämndes i inledningen av denna uppsats.⁶²

2.2.2 Doktrin som verktyg för utbildning

I den uppsjö av utbildningsdokument, handböcker och reglementen som existerar i militära sammanhang har doktrinen som verktyg för **utbildning** en upphöjd och avvikande roll. Doktrinen skall innehålla väsentlig kunskap för alla i dess målgrupp. En pilots kunskaper skiljer sig väsentligt från en flygteknikers men båda måste ha en gemensam grundsyn för att fungera väl tillsammans och det är den som doktrinen skall förmedla.⁶³

2.2.3 Doktrin som verktyg för förändring

Historiskt sett har doktriner påverkat ett brett spektra av aktiviteter utöver själva krigföringen, såsom upphandling, planering och utbildning. Som regel har doktrinen som verktyg för **förändring** haft störst inverkan i efterdyningarna av militära nederlag och andra revolutionära förändringar i den strategiska kontexten, där praktiska och kulturella förändringar eftersökts och påskyndats från högre nivå.

Men en betydande förändring i den militära kontexten innebär en påverkan på en enorm organisation vilket ofta är förknippat med en stor insats av såväl tid som kraft och pengar. Med detta i bakhuvudet kan ett realistiskt och mer kostnadseffektivt förhållningssätt till förändring vara att istället för att förändra organisationen åtminstone göra den mera förändringsbenägen. En viktig del i en sådan förändringsprocess är att öka medvetenheten hos personalen, till exempel genom att diskutera en ny doktrin.⁶⁴ Ett tydligt exempel på detta var när US Army utifrån erfarenheterna från Vietnam år 1973 instiftade "Training and doctrin command" (TRADOC) och därmed införde en systematiserad militär "tankesmedja". Några år senare släpptes en ny version av den operativa doktrinen "FM 100-5 Operations" vilket uppfattas som inledningen till den doktrinära nyrenässans som pågår fortfarande. Doktrinutveckling blev en motor för förändring.⁶⁵

---

⁶² Høiback, 2011, s. 890.

⁶³ Ibid, s. 888-889.

⁶⁴ Ibid, s. 892-894.

⁶⁵ Ibid, s. 894.

2.3 Sammanfattning av Høibacks teori

En självkritisk reflektion som förtjänar att beskrivas utgår ifrån Høibacks egen text;

"there is no comprehensive study available about what formalised military doctrine actually is, and how it can be utilised, in more than general terms. Hence, this study is arguably the first book-length attempt to scrutinize the general anatomy of military doctrine in its formalised form".⁶⁶

Att hans studie och teori är relativt färsk gör att teorin i sig är oprövad och ej vedertagen i något större sammanhang. Den är därmed också svår att hitta någon vetenskaplig kritik till.

Utifrån ett källkritiskt perspektiv kan man på enstaka ställen ana bristande tendensfrihet⁶⁷ i Høibacks lite väl positiva beskrivningar av doktrins betydelse. Som exempel kan man reflektera över att han i beskrivningen av "FM 100-5 Operations" här ovan helt utelämnar de negativa synpunkter som doktrinen fick ta emot när den lanserades. Kritiken gick bland annat ut på doktrins upplevda defensiva inriktning, beroendet av taktik som tycktes betona eldkraft och utnötning snarare än manöver samt övergivandet av begreppet taktisk reserv.⁶⁸

---

⁶⁶ Høiback, 2013, s. 2.

⁶⁷ Thurén, Torsten, *Källkritik* (Stockholm: Liber AB, 2013), s. 8.

⁶⁸ Romjue, John L., "The Evolution of the Airland Battle Concept" ur *Air University Review*, May-June 1984. <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/aureview/1984/may-jun/romjue.html>. Hämtad 2014-06-05.

3. Metod

Kapitlet beskriver inledningsvis valet av analysmetod och tillhörande analysverktyg. Analysmetoden kan ha olika inriktningar och är alltså överordnad analysverktyget. Därefter beskrivs i korthet hur metoden kommer att tillämpas i uppsatsen. Slutligen sammanfattas kapitlet och kritik redovisas mot de val som gjorts.

3.1 Val av analysmetod

Eftersom det är texten i *Operativ doktrin 2014* som utgör uppsatsens empiri så är någon form av **kvalitativ textanalys** lämplig. Ett flertal varianter finns att tillgå varav två stycken har fastnat på min näthinna; **Analys av meningsinnehåll** som Johannessen & Tuftes beskriver den i *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*,⁶⁹ eller **Ide- och ideologianalys** som beskrivs i *Textens mening och makt* av Bergström & Boréus.⁷⁰ Den första metoden uppfattar jag, efter att ha studerat den, som välstrukturerad och väl anpassad för att ge "krispiga" slutsatser till ett omfattande och i större utsträckning entydigt undersökningsmaterial. Men vare sig empirin eller teorin i denna uppsats är av sådan karaktär så bedömningen blir därför att nyttjande av denna metod riskerar att leda till att uppsatsens slutsatser blir dåligt underbyggda av materialet.

Den senare metoden lämpar sig för att "...undersöka förekomsten av idéer eller ideologier i texter, exempelvis utredningar, **organisationers policymaterial**, partiprogram eller i en viktig samhällsdebatt",⁷¹ vilket låter mer lämpligt med tanke på det material som finns att tillgå och mer explicit också exemplet med "organisationers policymaterial" som ligger nära vad en doktrin kan uppfattas som.⁷² Vidare anses idé och ideologianalys ha producerat betydande forskningsresultat, bärandes sin egen historia i högre utsträckning än till exempel lingvistisk analys och diskursanalys.⁷³ Inom denna metod återfinns ett antal inriktningar såsom *innehållslig* och *funktionell* idéanalys. Den *funktionella idéanalysen* beskrivs som inriktad såväl på idéers effekter som på deras

---

⁶⁹ Johannessen, Asbjörn & Tuftes, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (Malmö: Liber, 2003), s. 109-115.

⁷⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt*, 2 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2005), s. 18, 149-.

⁷¹ Ibid, s. 19 (fet stil genom författaren).

⁷² Tritten, s. 2.

⁷³ Bergström & Boréus, s. 171.

ursprung,⁷⁴ vilket passar väl in på uppsatsens problemområde att teoretisk förklara syftet med en militär doktrin.

3.2 Val av analysverktyg

Inom ide- och ideologianalys beskriver Bergström & Boreus två alternativa analysverktyg; *idealtyper* och *dimensioner*.

Verktyget *idealtyper* fungerar som ett analytiskt instrument för att renodla vissa drag eller företeelser och därefter formulera hypoteser alternativt skapa ett raster att lägga över den analyserade texten. Ett raster som inte skall ses som en beskrivning av verkligheten utan snarare en form av tankekonstruktion.⁷⁵ *Idealtyper* är ett hårdare strukturerat redskap jämfört med det alternativa verktyget *dimensioner*, som är ett bredare och mer generellt analysverktyg.

Dimensioner kan i detta sammanhang vara frågor som konstrueras för att representera den verklighet som skall undersökas. Med hjälp av dimensionerna kan det fenomen som eftersöks kondenseras fram ur undersökningsmaterialet⁷⁶. *Dimensioner* är mer allmänt hållna men gör ändå jämförelser möjliga och kan bestämmas enklare och snabbare och utan den precision som idealtyperna kräver.⁷⁷

Med detta som grund och ställt mot den teori och den empiri som denna uppsats omfattar har analysverktyget *dimensioner* valts att användas i metoden *funktionell idéanalys*.

3.3 Genomförande

Eftersom forskningsfrågan är tudelad kommer också genomförandet att bedrivas i två led. Metoden syftar till att i ett indirekt första steg hitta befintlighet av teorins "hornstenar" i *Operativ doktrin 2014*. Detta på grund av teorins ståndpunkt att alla hornstenar skall finnas i texten för att det skall betraktas som en doktrin. Därefter följer arbetet med den formella forskningsfrågan, då skall förekomsten av hornstenar jämföras inbördes utifrån vilken av de som framgår tydligast i doktrinen. Detta kommer att utföras som en kvalitativ textanalys med kvantitativa inslag vilket förklaras mer utförligt i analyskapitlet. Som en slutsats från analysen talar denna hornsten sedan om

---

⁷⁴ Bergström & Boréus, s. 156.

⁷⁵ Ibid, s. 159-160.

⁷⁶ Ibid, s. 164-166.

⁷⁷ Ibid, s. 172.

vilken sorts "verktyg" som *Operativ doktrin 2014* huvudsakligen syftar till att vara, vilket alltså är uppsatsens forskningsfråga.

I detalj utförs metoden genom att inledningsvis, i teorikapitlet, beskriva teorins beståndsdelar i renodlad form, det vill säga som Høiback beskriver den och utan några värderingar och inlägg från annan part. I kapitel operationalisering tar jag med hjälp av dessa beståndsdelar ("hörnstenarna") fram dimensioner utifrån teorin, i form av frågeställningar som är knutna till respektive hörnsten. Det vill säga dimensioner för teori, kultur och auktoritet utifrån Høibacks teori. Dessa dimensioner beskriver vad jag skall leta efter i min empiri, d.v.s. *Operativ doktrin 2014*. I analyskapitlet ställs dimensionerna mot empirin och de svar som återfinns benämns **citat**. Citaten redovisas i tabellform och bedöms därefter utifrån formulering, befintlighet och placering i doktrinen, relaterat till uppsatsens frågeställning. Denna värdering beskrivs i en sammanfattning kopplad till respektive hörnsten. Denna sammanfattning används sedan i kapitel resultat och slutsatser för besvara uppsatsens forskningsfråga; av vilken sorts doktrin som *Operativ doktrin 2014* är och dess överensstämmelse med beskrivningen i Høibacks teori. Som en avslutning kommer jag i kapitel diskussion, självkritik och fortsatt forskning att diskutera hur mitt funna resultat kan tolkas och vilka slutsatser som kan dras av detta. Här kommer också en självkritisk reflektion samt slutligen förslag på vidare forskning avseende doktrinutveckling.

4. Operationalisering

4.1 Dimensioner

Samtliga hörnstenar i Høibacks teori kommer nedan att återges i dimensioner (frågeställningar) utifrån hörnstenarnas beskrivning i teorikapitlet. Dimensionerna är framtagna med hjälp av de retoriska frågor som ställs av Høiback när han beskriver respektive hörnsten. Den inledande frågan på varje hörnsten (i *kursiv* stil i kap 4.2) är tagen direkt ur Høibacks teori och skall ses som "härledande"⁷⁸ men ingår alltså inte som en egen dimension då den uppfattas lite väl generell. Med stöttning av den härledande frågan ökar begreppsvaliditeten utifrån Høibacks teori.⁷⁹ Övriga frågor kan vara tagna ur Høibacks teori eller härledda ur densamma. På detta sätt skapas den nödvändiga kopplingen mellan forskningsfrågan och dimensionerna.⁸⁰

4.1.1 Dimensioner för hörnsten teori

Dessa dimensioner skall belysa hörnsten *teori* inom doktrinen och utgå ifrån Høibacks härledande fråga **vad vi borde göra**. Det kan handla om faktorer som leder till framgång och hur vi når dit; till exempel *hur vinna krig* eller *hur undvika krig?* (som också kan vara den ultimata framgången i krigföring⁸¹). Det kan också handla om teorier kring vilken typ av ledning, operationstyp och samverkan som anses vara mest framgångsrik. Vilka förmågor krävs för att nå vår målsättning? Viktigt är också att motivera varför den valda teorin är bäst för målgruppen, för att utmärka hörnsten teori från övrig övergripande beskrivning av FM funktioner och förmågor. Med detta resonemang och den ledande frågan som utgångspunkt blir dimensionerna för hörnsten teori följande:

- Vilka valda tillvägagångssätt beskrivs?
- Hur motiveras vald metod?
- Hur beskrivs militärteoretisk koppling?

---

⁷⁸ Høiback, 2013, s. 57.

⁷⁹ Johannessen & Tufte, s. 257.

⁸⁰ Bergström & Boréus, s. 178.

⁸¹ Jämför med den svenska, ej nedtecknade "marginaldoktrinen": Robert Dalsjö, 2010: "Från Stormaktsspel till neutralitetspolitik: Några huvudlinjer i svensk säkerhetspolitik från 1700-tal till Sovjetväldets fall", i Kjell Engelbrecht & Jan Ångström (red): *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, (Stockholm, Norstedts Juridik), s224-225.

4.1.2 Dimensioner för hörnsten kultur

Kultur handlar i detta sammanhang om hur förankring uppnås gentemot doktrinen målgrupp, i detta fall FM personal. Kultur talar också om för oss **vilka vi är** i ett socialt perspektiv och det är också den härledande frågan avseende kultur. Frågor kring kultur kan vara; hur motiverar vi vår personal? Vilka betingelser är väsentliga för just vår målgrupp? Vilken gemensam värdegrund har vi? Utifrån detta härleds dimensioner för kultur till följande:

- Vad påverkar personalens motivation?
- Vilka målsättningar är väsentliga för personalen?
- I vilken utsträckning hänvisas till en gemensam värdegrund?⁸²

4.1.3 Dimensioner för hörnsten auktoritet

Auktoritet sammanfattas med den härledande frågan **vad måste vi genomföra?** Det handlar om icke förhandlingsbara, så kallade "skall-krav" samt att auktoritärt bestämma vilken väg att gå och vilka metoder och arbetssätt som bäst passar ändamålet. Det kan också handla om hur detta uttrycks i doktrinen (auktoritärt/direkt/indirekt) samt hur slaviskt målgruppen måste följa dessa formella styrningar. Dimensionerna för auktoritet är:

- Vad beskrivs som dimensionerande verksamhet?
- Vilka formella styrningar finns i doktrinen?
- På vilket sätt skall auktoritet utövas?

---

⁸² FM gemensamma värdegrund brukar sammanfattas med Ö-R-A: "ÖPPENHET - Var öppen och ärlig. RESULTAT-Ta initiativ och uppnå resultat. ANSVAR -Ta ansvar och var pålitlig". Ur Försvarsmakten, 2012, *Försvarsmaktens strategiska inriktningsdokument*, HKV 2012-06-29, 23100:60578, (Underbilaga 1.1 FM Verksamhetsidé, Vision och Värdegrund), s. 11.

4.2 Sammanfattning analysmodell

Hörnsten	Dimension
Teori	<i>Vad och hur borde vi göra?</i> Vilka valda tillvägagångssätt beskrivs? Hur motiveras vald metod? Hur beskrivs militärteoretisk koppling?
Kultur	<i>Vilka är vi?</i> Vad påverkar personalens motivation? Vilka målsättningar är väsentliga för personalen? I vilken utsträckning hänvisas till en gemensam värdegrund?
Auktoritet	<i>Vad måste vi genomföra?</i> Vad beskrivs som dimensionerande vht? Vilka formella styrningar finns i doktrinen? På vilket sätt skall auktoritet utövas?

5. Analys av Operativ doktrin 2014

5.1 Inledning

I detta kapitel ställs dimensionerna upp efter respektive hörnsten och empirin analyseras med hjälp av dessa. Samtliga citat ur empirin redovisas i en tabell kopplade till den dimension de anses tillhöra, och en kort sammanfattning av utfallet för respektive dimension ges. Därefter sammanfattas dimensionerna inom respektive hörnsten och värderas utifrån befintlighet, en värdering som kan vara svår att hålla fullständigt objektiv. För att reducera subjektiviteten har jag valt att uttrycka resultatet i termer av "*Hörnsten X finns representerad med **hög / viss / obetydlig** befintlighet, **globalt / lokalt** i doktrinen*". Genom den första satsen (om "*befintlighet*") redovisas hur omfattande befintligheten av respektive hörnsten är i förhållande till varandra i doktrinen. Befintligheten avgörs främst genom hur utvecklat och precist doktrinen besvarar de kopplade dimensionerna. Viss hänsyn tas också, om än i mindre omfattning, till antalet funna citat i texten i de fall som detta påverkar intrycket av befintlighet för den aktuella dimensionen. Den andra satsen (*globalt/lokalt*) redovisar huruvida hörnstenen förekommer genomgående alternativt på en central plats i doktrinen såsom i dess förord, inledning eller någon avslutande sammanfattning. Detta benämns i så fall som "globalt" i doktrinen. Det motsatta är "lokalt" och anges om hörnstenen enbart uppfattas på något enstaka ställe, ej centralt placerad i doktrinen. Sammanfattningsvis är min valda metod som tidigare nämnts alltså en kvalitativ textanalys med kvantitativa inslag.

Att citaten redovisas i den ordning som de återfunnits i doktrinen är både av logiska och metodmässiga skäl. Citatens ordningsföljd inbördes har betydelse för hur de uppfattas (av prioriteringsskäl) och därför återges de också i den följd, trots att det på något ställe rent strukturellt hade varit snyggare med en sortering efter citatens innebörd. Doktrinen har analyserats i sin helhet och redovisas på ett utförligt sätt för att hålla transparensen i uppsatsen på en hög nivå. Ett avsteg från detta har gjorts avseende redovisningen av kapitlet "*Arméförband, marinförband, flygvapenförband, specialförband och försvarsmaktsgemensamma förband*". På grund av kapitlets höga detaljupplösning bedöms inte värdet av respektive dimension applicerad på varje enskild försvarsgren vara värt det utrymme som detta skulle ta i uppsatsen. Det är med andra ord inte

intressant att redovisa exakt hur varje dimension till exempel för *kultur* fördelats för *arméförbanden*. Däremot är det av intresse att veta befintligheten (enligt ovan) av citat som respektive hörnsten fick även i det kapitlet, vilket kommer att redovisas under sammanfattningen av respektive hörnsten. Genom detta påverkas inte den yttre validiteten av denna avgränsning i någon större omfattning.

Med ovan beskrivna genomförande reduceras också risken att den valda metoden, *funktionell idéanalys* med analysverktyg *dimensioner*, blir alltför vag eller allmänt hållen.⁸³

5.1.1 Centrala begrepp i analysen

För att sammanfatta och förklara några centrala begrepp som används frekvent i analysen:

Hörnsten – *Teori, kultur och auktoritet*, ur Høibacks teori.

Dimension – Operationaliserade frågor, tre stycken från respektive hörnsten.

Citat – Svar på respektive dimension ur empirin.

5.2 Hörnstenar i Operativ doktrin 2014

Här redovisas samtliga funna citat ur *Operativ doktrin 2014* sorterade efter den dimension som de besvarar. Efter varje dimension följer en kort sammanfattning av utfallet. Resultat och värdering av respektive hörnsten redovisas därefter under "*sammanfattning av hörnsten xxx*".

5.2.1 Hörnsten teori

Dimension teori 1 (T1): Vilka valda tillvägagångssätt beskrivs?

Citat ur Operativ doktrin 2014

"Operationskonst"⁸⁴ tillämpas både i planering och under genomförandet⁸⁵

"Förmågan att kunna genomföra väpnad strid utgör grunden för syftet **avskräckning**⁸⁶."⁸⁷

---

⁸³ Bergström & Boréus, s. 172.

⁸⁴ "Operationskonst är samordning i tid och rum av tillgängliga militära maktmedel i syfte att uppnå politiska och militärstrategiska målsättningar. I praktiken innebär det att välja det militära handlingsalternativ som mest effektivt uppnår det politiska slutmålet". Försvarmakten, 2014, s. 11.

⁸⁵ Ibid, s. 13.

⁸⁶ "Detta syfte innebär att Försvarmakten genom sitt uppträdande får en eventuell motståndare att undvika angrepp, exempelvis genom att ändra sina planer och/eller avbryta fientliga eller provocerande handlingar".

Ibid, s. 14.

⁸⁷ Ibid, s. 14.

”Grunden för Försvarsmaktens uppträdande att **avskräcka** olika aktörer från att använda våld”⁸⁸

”Försvarsmaktens förband har dessutom de **grundläggande förmågorna** som konceptuell bas för sin respektive förmåga. Med det avses att de alla har förmåga till *ledning, underrättelser, verkan, skydd, rörlighet* och *uthållighet*.”⁸⁹

(FM) ”... **operativa funktioner** är framtagna utifrån de faktiska behov som operativ chef har vid planering och genomförande av operationer” ” De operativa funktionerna är; ledningsfunktionen, underrättelse- och säkerhetstjänstfunktionen, verkansfunktionen, skyddsfunktionen, logistikfunktionen, fältarbetsfunktionen, samverkansfunktionen, informationsoperationsfunktionen, informationstjänstfunktionen.”⁹⁰

”**Försvarsmaktens ledningssystem** består av doktrin, organisation, personal, teknik och metoder som sätts samman för att stödja ledningen av en viss verksamhet”⁹¹

”De **operativa medel** som finns att avväga under urvalsframtagning är **Försvarsmaktens förband.**” (armé-, marin-, flygvapen- och specialförband samt FM gemensamma förband).⁹²

”**Operativa metoder** används vid planering och genomförande av militära operationer på operativ och taktisk nivå. De är nedbrutna och utvecklade från de konceptuella faktorer som beskrivs i militärstrategisk doktrin” (Offensiv/defensiv inriktning, direkt/indirekt metod, stabiliserande/stödjande inriktning).⁹³

”**Operativa överväganden**” (planering, genomförande, avslutning, utvärdering och erfarenhetshantering).⁹⁴

Här återfinns alltså ett antal utpekade tillvägagångssätt; Man pekar på operationskonst, att genom väpnad strid uppfattas avskräckande, de grundläggande förmågorna, FM ledningssystem samt FM operativa funktioner, medel, metoder och överväganden.

Dimension teori 2 (T2): Hur motiveras vald metod?

Citat ur Operativ doktrin 2014

”Den bärande idén med gemensam operation är att effekten av en **samordnad operation** är större än summan av enskilda operationer”⁹⁵

⁸⁸ Försvarsmakten, 2014, s. 14.

⁸⁹ Ibid, s. 16.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid, s. 17.

⁹² Ibid, s. 24.

⁹³ Ibid, s. 44-48.

⁹⁴ Ibid, s. 49-65.

⁹⁵ Ibid, s. 11.

”Med denna **synergieffekt** kan de taktiska cheferna och deras förbands **enskilda förmågor kombineras** till en sammansatt förmåga som ökar möjligheten att nå ett gemensamt mål”⁹⁶

”**Kombinerade vapen** är den samlade benämningen på funktioner, förband och system i samverkan. När vapen samordnas blir effekten högre än om de skulle verka var och en för sig.”⁹⁷

Den motivbärande dimensionen i hörnsten teori talar alltså huvudsakligen om synergieffekten av kombinerade vapen. Det finns andra exempel på motiverade styrningar men dessa ligger under de försvarsgrensbeskrivande kapitel ”*Arméförband, marinförband, flygvapenförband, specialförband och försvarsmaktsgemensamma förband*” som ej redovisas i detalj (se avgränsning i kap 5.1).

Dimension teori 3 (T3): Hur beskrivs militärteoretisk koppling?

Citat ur Operativ doktrin 2014

”**Begreppet strid** ska här ses som kampen mellan viljor...”⁹⁸

”En **operation** kan omfatta en eller flera åtgärder som krävs för att genomföra militär verksamhet”⁹⁹

”**Operationskonst** är samordning i tid och rum av tillgängliga militära maktmedel i syfte att uppnå politiska och militärstrategiska målsättningar. I praktiken innebär det att välja det militära handlingsalternativ som mest effektivt uppnår det politiska slutmålet”¹⁰⁰

En relativt begränsad samling av rena militärteoretiska kopplingar alltså, i huvudsak definitioner av några militärteoretiska begrepp; ”*strid*”, ”*operation*” och ”*operationskonst*”.

Sammanfattning hörnsten teori

Dimension ”*Vilka valda tillvägagångssätt beskrivs?*” (T1) har getts störst utrymme vilket innebär att det huvudsakligen rör sig om teoretiska kopplingar med en mer praktisk inriktning. Detta utläses genom att dessa tillvägagångssätt är beskrivna med en hög detaljnivå.

---

⁹⁶ Försvarsmakten, 2014, s. 11.

⁹⁷ Ibid, s. 24.

⁹⁸ Ibid, s. 10.

⁹⁹ Ibid, s. 11.

¹⁰⁰ Ibid.

Dimensionerna T2 ("Hur motiveras vald metod?") och T3 ("Hur beskrivs militärteoretisk koppling?") förekommer med ungefär lika stor befintlighet i doktrinen. Att militärteori ges något mindre betydelse i en operativ doktrin ligger enligt min uppfattning sannolikt inom sakens natur. Dessa kopplingar hör bättre hemma i doktriner på högre (militärstrategisk) och mer generell nivå.

Vad gäller kapitlet "Arméförband, marinförband, flygvapenförband, specialförband och försvarsmaktsgemensamma förband" ligger även här tonvikten tydligt på T1. Även T2 liknar doktrinen i övrigt avseende befintlighet jämfört med T1. Det som möjligen sticker ut något i förhållande till doktrinen i övrigt är den militärteoretiska dimensionen T3, som nästan är obefintlig i detta kapitel. Den enda kopplingen är till respektive operationsmiljö *operativa kontroll*, det vill säga luft-, mark- och sjöoperativ kontroll. Även detta följer min tes om att ju längre ned i den doktrinära hierarkin man kommer desto mer frångås det teoretiska till förmån för det praktiska. Men mest väsentligt för denna analys del är konstaterandet att *hörnstenen teori* existerar även i detta kapitel.

Som helhet visar analysen att hörnsten teori finns representerad med **hög** befintlighet, **globalt** i doktrinen. De citat som beskrivs ovan är väl utvecklade i doktrinen och återges här endast i korthet, i tillräcklig utsträckning för att påvisa befintligheten.

5.2.2 Hörnsten kultur

Dimension kultur 1 (K1): Vad påverkar personalens motivation?

Citat ur Operativ doktrin 2014

"För att uppnå det grundläggande syftet avskräckning behöver **vilja och förmåga att uppfylla** nedanstående **övergripande mål** (hävda/tvinga/besegra) finnas"¹⁰¹

"Indirekt understödjer detta Försvarsmaktens förmåga till avskräckning genom att uppvisa materiell och **personell professionalism**"¹⁰²

"Genom att ha **vilja och förmåga** att förvägra motståndaren att uppnå sina målsättningar..."¹⁰³

"Bild 1 *Krigföringsförmåga förklaras i militärstrategisk doktrin.*" ("moraliska faktorer; **vilja, ledarskap**, värdegrund)¹⁰⁴

"**Risktagningsbenägenhet** kan variera mellan ledningsnivåer. Risker som till synes är

---

¹⁰¹ Försvarsmakten, 2014, s. 15.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid, s. 16.

oacceptabla på en nivå kan anses acceptabla på en annan nivå. Detta kan leda till friktioner samt missförstånd och en viktig uppgift för chefer på olika nivåer är **hur beslut om risktagning förklaras för de underställda.**¹⁰⁵

Faktorer som analysen finner motivationspåverkande beskrivs i termer av: vilja och förmåga att uppfylla övergripande mål, personell professionalism, vilja och förmåga att förvägra motståndaren att uppnå sina målsättningar, moraliska faktorer såsom vilja, ledarskap och värdegrund samt risktagningsbenägenhet och hur beslut om detta förklaras för de underställda.

Dimension kultur 2 (K2): Vilka målsättningar är väsentliga för personalen?

Citat ur Operativ doktrin 2014

"Försvarsmakten ska **försvara Sverige** och **främja svensk säkerhet** genom operationer **nationellt och internationellt.**"¹⁰⁶

"**hävda Sveriges suveränitet** och **territoriella integritet** samt **värna nationella intressen även utanför svenskt territorium**"¹⁰⁷

Här visar analysen på (motiverande) målsättningar, det vill säga målsättningar som bedöms vara formulerade till att anspela på personalens kulturanda och tidigare nämnda *ethos*. Faktorer som svarar upp mot detta är "tungt" motiv som "försvara Sverige och främja svensk säkerhet", "nationellt och internationellt" samt "hävda Sveriges suveränitet och territoriella integritet".

Dimension kultur 3 (K3): I vilken utsträckning hänvisas till en gemensam värdegrund?

Citat ur Operativ doktrin 2014

"Bild 2 Krigföringsförmåga förklaras i militärstrategisk doktrin." (moraliska faktorer; vilja, ledarskap, **värdegrund**)¹⁰⁸

"Att integrera ett **genderperspektiv** innebär att försöka bedöma vilken effekt operationen får på kvinnor, män, flickor och pojkar."¹⁰⁹

"Andra faktorer utöver kön som påverkar planeringen är till exempel vilken **etnisk eller religiös tillhörighet** individer har."¹¹⁰

¹⁰⁵ Försvarsmakten, 2014, s. 49.

¹⁰⁶ Ibid, s. 7.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid, s. 16.

¹⁰⁹ Ibid, s. 50.

”Operationsmiljön påverkas starkt av **den sociala och kulturella kontexten**, varför analyser med ett genderperspektiv blir unik för operationsområdet”¹¹¹

Försvarsmaktens gemensamma värdegrund ges inget större utrymme i doktrinen utan hänvisning sker direkt till den militärstrategiska doktrinen. Av värdegrundsrelaterade frågor är det endast genderperspektivet som beskrivs i doktrinen, dock i utvecklad omfattning och under en helt egen rubrik: *”Genderperspektivets påverkan på planering, genomförande, avslutande och erfarenhetshantering av operationer”*.¹¹²

Sammanfattning hörnsten kultur

Inom hörnsten kultur är dimension K1, *”Vad påverkar personalens motivation?”* den mest framträdande både avseende antal citat i texten och fördelning av dessa i doktrinen. Jag skulle dock vilja påstå att dimension K2 *”Vilka målsättningar är väsentliga för FM personal?”* har motsvarande befintlighet, med tanke på att dess citat är centralt placerade i doktrinens inledning för att bli något av det första som doktrinens läsare tar till sig. Dimension K3 *”I vilken utsträckning hänvisas till en gemensam värdegrund?”* har i stor omfattning hänskjutits till Militärstrategisk doktrin varpå den befintlighet som kan utläsas handlar uteslutande om *genderperspektivet*.

I kapitlet *”Arméförband, marinförband, flygvapenförband, specialförband och försvarsmaktsgemensamma förband”* är det enbart en dimension som fått några svar och det är K2, och detta i en liten utsträckning. Detta ligger väl i linje med min tes från teorisammanfattningen ovan, att det praktiska får företräde före det teoretiska ju längre ner i doktrinernas hierarki man kommer.

Hörnsten kultur finns representerad med **viss** befintlighet, **globalt** i doktrinen. Det kan förefalla som en hård bedömning med tanke på att antalet citat inte är dramatiskt färre än för hörnsten teori. Men som tidigare nämnts har citatens karaktär större betydelse än hur många citat som återfunnits. Citaten avseende hörnsten kultur är i flera fall relativt kortfattade i doktrinen jämfört med de utförliga citat för hörnsten teori som nämndes ovan.

---

¹¹⁰ Försvarsmakten, 2014, s. 50.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Ibid.

5.2.3 Hörnsten auktoritet

Dimension auktoritet 1 (A1): Vad beskrivs som dimensionerande verksamhet?

Citat ur Operativ doktrin 2014

”Målet är att Försvarsmakten flexibelt ska kunna nyttja **sina samlade resurser** för att nå effekt, **oavsett typ av operation** och **var den genomförs, i fred, kris och krig.**”¹¹³

”Dock **ska** det **nationella försvaret** vara dimensionerande för vår förmåga.”¹¹⁴

Med ”dimensionerande verksamhet” i frågeställning A1 åsyftas sådan verksamhet som inte är förhandlingsbar, verksamhet som formuleras under ”skall-krav”. Här ser vi att samtliga insatser skall kunna genomföras med samlade resurser oavsett typ, geografi och säkerhetspolitisk situation. Senare i doktrinen fastställs att det nationella försvaret är dimensionerande för förmågan som helhet.

Dimension auktoritet 2 (A2): Vilka formella styrningar finns i doktrinen?

Citat ur Operativ doktrin 2014

”Operativ doktrin utgör en grund för **hur krigsförbanden ska användas och utvecklas** på kort och lång sikt”¹¹⁵

”Utöver **strategiska målsättningar** påverkas operationskonsten även av andra styrningar från högre nivå. Det kan exempelvis handla om **acceptabla risker, juridiska begränsningar, styrningar avseende logistik, ledning, informationsstrategi** och **samverkan** samt **operationsområdets utbredning**”¹¹⁶

”Detta uppnås genom att **respekt för nationella och internationella överenskommelser upprätthålls** samt att **lagar och konventioner följs**”¹¹⁷

Avseende formella styrningar så spårar dimension A2 citat om krigsförbandens användande och utveckling, styrningar från högre nivå samt en uppmaning om att internationella överenskommelser samt lagar och konventioner inte är förhandlingsbara.

---

¹¹³ Försvarsmakten, 2014, s. 8.

¹¹⁴ Ibid, s. 24.

¹¹⁵ Ibid, s. 7.

¹¹⁶ Ibid, s. 13.

¹¹⁷ Ibid, s. 15.

Dimension auktoritet 3 (A3): På vilket sätt skall auktoritet utövas?

Citat ur Operativ doktrin 2014

"Unikt för **chefen** är att han/hon är den som, baserat på kunskaper och erfarenheter, **ska fatta beslut**. När beslutsunderlaget är bristfälligt ökar behovet för chefen att **förlita sig på sin kreativitet och intuition**"¹¹⁸

"**Uppdragstaktik**¹¹⁹ är grunden för all ledning inom Försvarmakten"¹²⁰

"**Operativ chef leder de taktiska cheferna**, chefen för specialförbandsledningen, cheferna för de fyra regionala staberna samt de försvarsmaktsgemensamma förbanden vid genomförandet av operationer och territoriell verksamhet"¹²¹

I citaten under dimension A3 ser vi formuleringar som att chefen skall fatta beslut, om så krävs utifrån kreativitet och intuition. Det framgår också att uppdragstaktik är grundläggande ledningsmetod i FM samt en beskrivning av lednings- och lydnessförhållandena i stort i FM.

Sammanfattning hörnsten auktoritet

Den tyngsta dimensionen är inte helt lätt att urskilja. Möjligen sticker A2, "*Vilka formella styrningar finns i doktrinen?*", ut något från det två övriga sett till helhetsintrycket.

Även i kapitlet "*Arméförband, marinförband, flygvapenförband, specialförband och försvarsmaktsgemensamma förband*" är det en jämn kamp mellan dimensionerna. Här går det inte att utse någon dominerande dimension men samtliga har fått minst ett svar även i detta kapitel.

Hörnsten auktoritet finns representerad med hög befintlighet, globalt i doktrinen. Det är dock på gränsen att befintligheten bedöms till "viss" då antalet citat i doktrinen är betydligt färre än i teorikapitlet. Avgörande för att det ändå blev "hög" motiveras främst av att dimensionerna har omfattande och väl utvecklade svar i doktrinen vilket som tidigare nämnts väger tyngre än antalet funna citat. Den globala placeringen motiveras av att citaten dels är spridda genom hela doktrinen samt att de ges stort utrymme i de centrala inledande delarna av doktrinen.

¹¹⁸ Försvarmakten, 2014, s. 12.

¹¹⁹ Ung. "ledning genom uppdrag", utvecklas i Försvarmakten, 2011, s. 119-124.

¹²⁰ Försvarmakten, 2014, s. 13.

¹²¹ Ibid, s. 24.

5.3 Sammanfattning och resultat av analys

Som helhet visar analysen att samtliga hörnstenar enligt Høibacks teori finns representerade i det undersökta materialet. Därmed kan slutsatsen dras att *Operativ doktrin 2014* per definition kvalar in som doktrin enligt Høibacks teori, det vill säga att alla tre hörnstenarna finns representerade. Den hörnsten som är mest framträdande i *Operativ doktrin 2014* är alltså teori, följt av auktoritet och sist kultur.

Teori

Hörnsten **teori** finns representerad med **hög** befintlighet, **globalt** i doktrinen.

Den beskrivs främst utifrån tillvägagångssätt och praktisk teori, vilket innebär att det huvudsakligen rör sig om det som i Høibacks teori beskrivs som "*doctrinal coherentism*", det vill säga teoretiska kopplingar med en mer praktisk inriktning. Fokus ligger på operationskonst, de grundläggande förmågorna, FM ledningssystem samt FM operativa funktioner, medel, metoder och överväganden. Den militärteoretiska delen finns också där, men har fått mindre utrymme vilket enligt min uppfattning ligger inom sakens natur. Dessa kopplingar hör bättre hemma i doktriner på högre (militärstrategisk) och mer generell nivå.

Kultur

Hörnsten **kultur** finns representerad med **viss** befintlighet, **globalt** i doktrinen.

Den framträdande aspekten av kultur i doktrinen rör motivation, vad som påverkar personalens motivation i stort samt vilka målsättningar som beskrivs anspela på densamma. FM Gemensamma värdegrund beskrivs enbart utifrån genderperspektivet i denna doktrin.

Jämfört med Høibacks teori så följer doktrinen denna mycket väl när det gäller motivation men inte i någon större utsträckning avseende Høibacks begrepp "a-rational". Det hade å andra sidan varit förvånande om doktrinens författare hade förmått skriva ner sådana indirekta incitament i doktrinen.

Utifrån en personlig uppfattning anser jag att den "vardagliga makten" (casual power) som Høiback beskriver har en relativt liten betydelse för såväl Försvarmakten som Sverige i allmänhet. Vår "ethos" är inte särskilt stark och kultur som Høiback beskriver den är inget vi dödar för.

Auktoritet

Hörnsten auktoritet finns representerad med hög befintlighet, globalt i doktrinen.

Det skall dock påpekas att befintligheten av *auktoritet* är mindre än *teori*, det rör sig om ett gränsfall mellan hög och viss befintlighet. Alla dimensioner för *auktoritet* har funnit ungefär lika många citat, vilket talar för att auktoritet ges en bred beskrivning i doktrinen. Citaten återfinns förvisso på relativt få ställen i doktrinen men med omfattande beskrivningar och i centrala delar av doktrinen. I likhet med teorins beskrivning talar doktrinen om vilken väg att gå i former av beslutsfattande och lednings- och lydnadsförhållande, dock i relativt liten omfattning.

Reflektioner kring analysen

Själva bearbetningen (genomläsning och notering av citat) av textanalysen har genomförts två gånger med tio dagars mellanrum för att reducera subjektiviteten. Detta innebar även ett test av den valda metodens reliabilitet.¹²² Testet föll väl ut, det gav att enstaka nya citat tillfördes och några andra komprimerades eller togs bort, men inte mer än att jag kan bedöma intrasubjektiviteten¹²³ och reliabiliteten som fullt tillräcklig för ändamålet.

Vidare så upptäcktes en bonuseffekt av den "parallellredovisning" som gjordes mellan doktrinen som helhet och försvarsgrenskapitlet (*Arméförband, marinförband, flygvapenförband...*). Denna manöver syftade initialt till att reducera mängden mindre relevant text i analysen, men gav också en extra dimension av jämförelse för respektive hörnsten vilket därmed ökade analysens reliabilitet.

---

¹²² Johannessen & Tufte, s. 265.

¹²³ Bergström & Boréus, s. 36.

6. Slutsatser

Syftet med uppsatsen var att få en djupare förståelse för vilken roll och utformning Försvarmaktens rådande doktrin har. Uppsatsens forskningsfråga löd;

- Vilken av teorins hörnstenar är mest framträdande i *Operativ doktrin 2014* och vilka följder får det för doktrinen syfte?

Utifrån resultatet av analysen ser vi alltså att **hörnsten teori** är den tydligast framträdande hörnstenen i *Operativ doktrin 2014*. Genom härledning från befintliga hörnstenar till verktyg för utbildning, styrning eller förändring kan slutsatsen dras att *Operativ doktrin 2014* enligt Høibacks teori syftar till att vara ett verktyg för huvudsakligen **styrning** och **utbildning** (enligt härledningen i kap 2.1.2).

Om man dristar sig till att gå ett steg längre och även värdera den hörnsten som var näst mest framträdande – auktoritet - och föreställer sig Høibacks triangel med tyngdpunkt på de båda hörnen så skulle det leda till tyngd på den enskilda sidan med "verktyg för styrning" och förklaringen att *Operativ doktrin 2014* är i huvudsak **styrande** till sitt syfte.

För att återkoppla till Høibacks teori om doktrinen som verktyg; "*Som ett verktyg för styrning ska doktrinen öka sammanhållningen och underlätta samordning samtidigt som den ska reducera behovet av detaljstyrning*". Detta anser jag vara skäligen belagt med det att *Operativ doktrin 2014* på ett tydligt sätt beskriver operativa tillvägagångssätt och praktisk teori på ett utförligt sätt. Exempelvis genom inriktandet mot operationskonst, de grundläggande förmågorna, FM ledningssystem samt FM operativa funktioner, medel, metoder och överväganden. I och med detta anser jag också uppsatsen syfte vara uppnått.

En annan del av styrning som vi varit inne på tidigare är den politiska styrningen och att "den fjärde generationens doktrin" har en åhörargrupp även hos politiker och hos allmänheten. Ett exempel på när den politiska styrningen direkt gick in och överred den doktrinära var i samband med flyginsatsen UNIFIED PROTECTOR i Libyen 2010 (FL01 och FL02). Då som nu beskrev Försvarmaktens doktrin att "*Attackuppdrag kan även*

användas vid internationella operationer".¹²⁴ Lika tydligt var dock att politiskt mandat för attackuppdrag saknades¹²⁵ och följaktligen blev det en svensk insats med enbart spanings- och luftförsvarsuppgifter. Politik kan föra kriget i en annan riktning än experter eller kulturen skulle ha fört den. Omvänt kan kriget föra politiken i riktningar som är svåra att förespä.¹²⁶

I inledningen av denna uppsats diskuterades syftet med en doktrin. Syftet med *Operativ doktrin 2014* beskrivs; "*Operativ doktrin är ett **inriktande** dokument som syftar till att på ett övergripande sätt **styra** och sätta mål för operativ och taktisk verksamhet. Operativ doktrin **förklarar** och **förmedlar** ett gemensamt förhållningssätt för planering, genomförande och uppföljning av operationer med kraftsamling till operativ och taktisk nivå.*"¹²⁷

Båda dessa stämmer ju mer än väl in på det resultat jag kommit fram till. Även det som beskrivs i doktrinen andra mening om *förklarande* och *förmedlande* syfte matchar uppsatsens resultat. Vad kan man då dra för reflekterande slutsatser av denna överensstämmelse?

---

¹²⁴ Försvarsmakten, 2014, s. 35.

¹²⁵ Regeringens hemsida, "Frågor och svar: svenskt bidrag till Libyeninsats", publicerad 2011-03-29, <http://www.regeringen.se/sb/d/14657>. Hämtad 2014-05-26.

¹²⁶ Høiback, 2011, s. 887.

¹²⁷ Försvarsmakten, 2014, s. 5.

7. Diskussion, självkritik och fortsatt forskning

7.1 Diskussion

Med risk för att tala för min egen sak anser jag att resultatet förvisso är av karaktären "vilket skulle bevisas"; det stod ju redan i doktrinen förord att den hade ett styrande syfte. Men syftet med uppsatsen var som sagt att gå "bakom texten" och analysera med en vetenskaplig metod om det angivna syftet i nuvarande doktrin stämde överens med resultatet som teorin skulle ge. Att just denna uppsats resulterade i ett överensstämmande anser jag inte förringar betydelsen av att analysera dylika dokument på djupet utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt. Snarare understryker det att Høibacks teori är användbar i kombination med en textanalyserande metod som till exempel den valda för att tolka skrivna doktriner. Omvänt är den därmed också användbar för den som författar en doktrin genom att den tydliggör vilka parametrar författaren skall lägga vikt vid för att åstadkomma önskat syfte. Med detta har konceptet teori + metod en god överförbarhet.¹²⁸

Vidare kan ett koncept av detta slag ha en källkritiskt självanalyserande funktion. "Jag skriver att doktrinen skall ha ett syfte om förändring, men hur kommer den att uppfattas?", det vill säga en kontroll av sin egen tendensfrihet för att undvika skenbar opartiskhet.¹²⁹

7.2 Självkritik

Som nämndes redan i uppsatsens inledning (kap 1.4) så har uppsatsen en tolkande ansats snarare än förklarande av direkta samband. Ser man enbart till uppsatsens slutsatser (kap 6) så har jag möjligen sträckt ut metoden till dess bristningsgräns vad avser dess möjligheter att bidra med kausala slutsatser. Detta har dock gjorts för att "löpa linan ut" och använda den valda teorin i sin helhet.

7.2.1 Validitet och reliabilitet

Extern validitet – Kan resultatet generaliseras till andra miljöer och situationer?¹³⁰

Eftersom forskningsfrågan belyser en specifik doktrin är generaliseringsutrymmet begränsat avseende uppsatsens resultat. Däremot är uppsatsens valda teori möjlig att

---

¹²⁸ Johannessen & Tufte, s. 125.

¹²⁹ Thurén, Torsten, *Källkritik* (Stockholm: Liber AB, 2013), s. 74.

¹³⁰ Johannessen & Tufte, s. 259.

återanvända på andra doktriner i stor utsträckning och de i uppsatsen utvecklade dimensionerna är generella och återanvändbara om man applicerar dessa på en annan empiri och frågeställning. I det avseendet anser jag att den externa validiteten hög.

Begreppsvaliditet – *Är mina data giltiga representationer av det fenomen som undersöks?*¹³¹

Analysens *dimensioner* är framtagna utifrån teorin med hög noggrannhet och inkluderar en härledande fråga per dimension. Den härledande frågan har fungerat som en kontrollfråga och extra möjlighet till avstämning vid tveksamheter avseende vilken dimension ett citat skulle refereras till. Begreppsvaliditeten har därmed beaktats.

Reliabilitet – *I vilken utsträckning kan undersökningen upprepas (replikeras)?*¹³²

Denna faktor är hög eftersom samtlig litteratur är lätt tillgänglig för allmänheten, endast med undantag för min personliga mailkonversation med Høiback. Denna delar jag givetvis med mig av vid önskemål om detta. Vidare har jag som nämndes i kap 5.3 testat metodens intrasubjektivitet med gott resultat.

7.3 Fortsatt forskning

Försvarmakten har med *Militärstrategisk doktrin 2012* och *Operativ doktrin 2014* utökat och moderniserat sin militära doktrinsamling. Om man tittar i kristallkulan i form av Försvarmaktens perspektivstudie 2013 kan man utläsa att nästa steg i FM doktrinutveckling skulle kunna vara en doktrinbilaga (se bild 4 nedan) med fokus på interoperabilitet; *"Konceptuell och metodmässig dimension som innebär att man samarbetar i doktrinutveckling och gemensamma metoder, där man ökar sin interoperabilitet genom bland annat övningsverksamhet"* samt *"Koncept och doktriner utvecklas tillsammans med andra genom gemensamma analyser, experiment och annat utvecklingsarbete."*¹³³

---

¹³¹ Johannessen & Tufte, s. 261, 267, 257.

¹³² Ibid, s. 265.

¹³³ Försvarmakten, Försvarmaktens redovisning av perspektivstudien 2013, 2013-10-01, beteckning FM2013-276:1, bil. 1, s. 15.

Fig 4: Försvarsmaktens doktrin¹³⁴

I ett sådant arbete är det av största vikt att ha förutsättningarna på plats för doktrinutveckling. Det får man bland annat genom att dra lärdom av de erfarenheter, egna och andras, som man tillskansat sig under resans gång. Erfarenheter från andra har jag varit inne på i kap 1.6 (Militär doktrinutveckling) genom de erfarenheter som Norge har dragit i deras doktrinutvecklingsprocess¹³⁵. Några av våra egna erfarenheter lyfte jag upp under *tidigare forskning* (kap 1.5) i form av ett antal utmaningar som existerar kring svensk doktrinutveckling såsom;

- Att FM inte i tillräcklig utsträckning *implementerar* doktrinen i organisationen¹³⁶
- En otydlig eller obefintlig *doktrinkultur* i Försvarsmakten¹³⁷
- Avsaknad av en *bred doktrindebatt* i Sverige med påföljande risk att doktrinutveckling sker i slutna rum.¹³⁸

Dessa utmaningar tjänar som en god grund för vidare forskning på ämnet, förhoppningsvis ledande mot en mer sammansatt *struktur* för doktrinen och dess vidmakthållande, utbildning och utveckling.

¹³⁴ Försvarsmakten, 2014, s. 9.

¹³⁵ Bjerga & Laugen Haaland, s. 506.

¹³⁶ Nordin, s. 27.

¹³⁷ Hartikainen, s. 47.

¹³⁸ Peedu, s. 6.

Ett antal förslag på redskap för fortsatt forskning finns även de gripbara i *tidigare forskning*. Jag syftar på Trittens faktorer som påverkar en doktrin,¹³⁹ Peedus förslag till teori för en iterativ doktrinutvecklingsprocess¹⁴⁰ och sist men inte minst, denna uppsats koncept för att på vetenskaplig grund besvara frågor om syfte och mening inom svensk doktrinutveckling.

---

¹³⁹ Tritten, s. 7.

¹⁴⁰ Peedu (uppsatsen som helhet beskriver doktrinutvecklingsprocessen).

8. Litteratur och referensförteckning

8.1 Litteratur

Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt*, 2 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2005)

Director of the Joint Staff, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, *Joint Publication 1-02* (Washington, DC: Government Printing Office, April 2010)

Eagleton, Terry, *The idea of culture* (Oxford, Blackwell publishing, 2000)

Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2002* (Stockholm: Försvarsmakten, 2002)

Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2012* (Stockholm: Försvarsmakten, 2011)

Försvarsmakten, *Operativ doktrin 2014* (Stockholm: Försvarsmakten, 2014)

Høiback, Harald, *Understanding military doctrine* (Abingdon: Routledge, 2013)

Johannessen, Asbjörn & Tuft, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (Malmö: Liber, 2003)

Rienecker, Lotte och Jørgensen, Peter Stray, *Att skriva en bra uppsats*, 2. uppl (Malmö, Liber AB, 2008)

Thurén, Torsten, *Källkritik* (Stockholm: Liber AB, 2013)

Widén, Jerker & Ångström, Jan, *Militärteorins grunder* (Stockholm: Försvarsmakten, 2004)

8.2 Rapporter, artiklar, andra källor

Antonér, Sebastian, *Så blir ett reglemente till – En studie om arbetsprocessen kring Taktikreglemente för marinstridskrafterna* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2011)

Bjerga, Kjell Inge & Laugen Haaland, Torunn, "Development of Military Doctrine: The Particular Case of Small States", ur *Journal of Strategic Studies*, 33:4, 2010, s. 505-533 (<http://dx.doi.org/10.1080/01402390.2010.489707>)

Dalsjö, Robert, "Från Stormaktsspel till neutralitetspolitik: Några huvudlinjer i svensk säkerhetspolitik från 1700-tal till Sovjetväldets fall", ur Kjell Engelbrecht & Jan Ångström (red), 2010: *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, (Stockholm, Norstedts Juridik), s. 203-233.

Försvarsmakten, *Försvarsmaktens utvecklingsplan 2010 Å1*, (Stockholm: HKV, 2009), 2009-05-05, beteckning 23 320:52669

Försvarmakten, 2012, *Försvarmaktens Strategiska Inriktning 2012*, HKV 2012-06-29, 23 100:60578.

Försvarmakten, 2013, *Försvarmaktens redovisning av perspektivstudien 2013*, HKV 2013-10-01, beteckning FM2013-276:1

Hartikainen, Glenn, *FRÅN PROJEKT TILL PROCESS? Försvarmaktens doktrinutveckling i går, i dag, i morgon* (Stockholm: Försvårshögskolan, 2008)

Høiback, Harald, "What is doctrine?", ur *Journal of Strategic Studies*, 34:6, 2011, s. 879-900 (<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390.2011.561104>)

Leijonquist, Håkan, *Beskriver Försvarmakten flygstridskrafterna utifrån ett revolutionärt eller evolutionärt synsätt?* (Stockholm: Försvårshögskolan, 2012)

McInnes, Colin, "The British Army's New Way in Warfare: A Doctrinal Misstep?" ur *Defense & Security Analysis*, 23:2, 2007, s. 127-141 (<http://dx.doi.org/10.1080/14751790701424697>)

Nordin, Jan-Olov, *Doktrin för luftoperationer – ett dokument i takt med tiden eller ännu en hyllvärmare?* (Stockholm: Försvårshögskolan, 2009)

Peedu, Fredrik, *En teori om den iterativa förändringsprocessen av marina doktriner* (Stockholm, C-uppsats vid Försvårshögskolan, 2010).

Regeringens proposition 2004/05:5, *Vårt framtida försvar* (Stockholm: Försvårdepartementet, 2004).

Regeringens proposition 2008/09:140, *Ett användbart försvar* (Stockholm: Försvårdepartementet, 2009).

Romjue, John L., "The Evolution of the Airland Battle Concept" ur *Air University Review* (United States ed.) 35, no. 4(May-June) 1984. Hämtad 2014-06-05. (<http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/aureview/1984/may-jun/romjue.html>).

Tritten, James J., "Implications for Multinational Naval Doctrine", ur Tangredi, Sam J. (red) *Globalization and maritime power*, (U.S. Government Printing Office, 2002)

8.3 Elektroniska källor

Nationalencyklopedin; *ethos*: "anda, moral, policy".
<http://www.ne.se/engelsk-ordbok/ethos/504041>, hämtad 2014-05-14

8.4 Intervjuer

Mailkonversation med Harald Høiback, 2014-05-08. Konversationen är sparad och kan tillhandahållas genom författarens försorg.